

Bu yazı dizisini biraz daha uzatmak mümkündür ama Bolivya'daki gelişmeleri okudukça canım sıkıldı ve uzatmamaya karar verdim.

Neden sıkıldı, diye sorabilirsiniz. Darbe ile devrilen Morales'in görüşlerini savunan kişi yenilene seçimi kazandı. Bu iyi bir gelişme ama nasıl devam edecekler, soru burada...

İlk olarak, çıkarlarını savundukları yerli halkın bir bölümüyle araları açılıyor. Nedeni ise, bu halkın yaşadığı bölgelerde onlardan onay alınmadan girişilen maden arama ve inşaat faaliyetleridir. Hükümeti eleştiren bazı taban örgütleri Başkan Yardımcısı Linera tarafından "emperyalizmin ajanı" olmakla suçlanıyor. Bazıları gerçekten böyle de olabilir. Bizde sivil toplum örgütü olarak da adlandırılan bu yapılardan bazıları emperyalizmin değişik uluslararası kuruluşlarına bağlıdır, buradan finanse edilirler. Bu kuruluşların genel olarak böyle suçlanması ise doğru değildir.

Venezüella ve Bolivya örnekleri şöyle ya da böyle merkezi bir yapının gerekliliğini gösteriyor. Taban demokrasisi genellikle laftan ibarettir. Bu anlayışın gelişmiş gibi görüldüğü değişik platformlarda bulundum ve buralarda bile tabanı dinleyen bir merkezîyetçilikle karşılaştım. Bunu da doğru buluyorum. Başka türlü tartışmanın sonu gelmez ve örgüt ya da parti hiçbir şey yapamaz olur.

Bu dengenin iyi gözetilmesi gerekiyor; tabanı dinleyen ve onun tarafından denetlenebilen bir merkezîyetçilik...

Bizde merkezîyetçiliğe yönelik eleştiriler genellikle bu iki özelliğin de bulunmamasından kaynaklanır. Bir kere tepeye çıkabilen orada sürekli kalabilmenin yollarını aramaya başlar.

Chavez ve Morales yönetimlerinde de aynısı oluyor. Ülke anayasalarına göre devlet başkanının belirli bir görev süresi bulunuyor, fazlası olmuyor. İki kişi de görev sürelerinin uzatılması için

referanduma gidiyor ve ikisi de kaybediyor. Chavez'in kaybettiği tek referandum...

Muhalefet bu kişilerden bir an önce kurtulmak ister, bu normaldir ama demek kendi taraftarları da görev süresinin uzamasını istememiş...

Böyle bir tutum sergileyebilmek demokratik bilincin gelişmiş olduğunu gösterir.

Morales'e karşı darbenin ardından kendisi ülkeyi terk etmek zorunda kaldı ve yenilenen seçimde aday olamadı ama aynı görüşleri savunan başkası seçimi kazanabildi. Demek başkası da olabiliyormuş. Zaten 8 yıllık başkanlık döneminizde ardından gelecek olanı ortaya çıkaramadıysanız hiç de başarılı değilsiniz demektir.

Bu anlayış Türkiye'ye uymaz tabii... Parti başkanı, başarısız bile olsa, yıllarca yerinde kalabilir, tekrar ve tekrar seçilebilir. Burada marifet kişide değil, onu orada tutan kadrodadır. Çünkü yeni başkan gelirse o kadro da değişecektir ve bunu bildikleri için de başkanın kalması için ellerinden geleni yaparlar. Böylece gerçekte kendilerini de savunmaktadırlar.

İçinde büyüdüğünüz kültürün dışına çıkmanız zordur. Latin Amerika ülkelerinde akraba yönetimi normaldir, yıllardır böyle yapılmıştır. Mesela Nikaragua Devlet Başkanı Daniel Ortega'nın eşi başkan yardımcısıdır, iki oğlu da önemli devlet kuruluşlarının başındadır. Bu ülkenin tarihinde hep böyle olmuş ve Ortega da bu kültürü değiştirmeye yönelmemiş.

Bu özellik bölgenin diğer ülkelerinde de şu veya bu oranda bulunuyor.

Bolivya ile ilgili olarak asıl canımı sıkan konu ise Başkan Yardımcısı ve iyi bir akademisyen olarak görülen Linera'nın SSCB ile ilgili görüşleri oldu. Linera kendisini Leninist olarak görüyor ve 2018'de yayınlanan (İspanyolca olduğu için okuyamadığım ancak Almanca kitapta kısa bir bölümünün çevirisinin yer aldığı) kitabında "gelecekteki devrimlerin Ekim devrimini, bu devrimin gelişmesini ve yıkılmasını iyi inceleyerek dersler çıkarmaları gerektiğini" söylüyor.

2018'de bile bunu söylemek, pes yani! Linera'nın bu yönden ülkemiz Marksistlerinden farkı yokmuş. SSCB 1991'de dağıldı, gelecek yıl 30 yıl geçmiş olacak ve konuyla ilgili hala genel geçer değerlendirme yapmanın ötesine geçilemiyor.

20. yüzyıl sosyalizminin iktidar tarihini (doğru isimlendirme böyle olmalıdır) Demokratik Almanya Cumhuriyeti (DAC) örneğinde kitap boyutunda 2005'te yayınlanan **1989 Berlin Duvarı**'nda anlatmıştım. Bu kitabı

www.engerkinerkitaplar.blogspot.com

adresinde pdf olarak bulabilirsiniz.

Kitabın 199. sayfadaki son cümlesi şöyleydi: "Gelecekte Marksist sosyalizmden ve 20. yüzyıl sosyalizminden farklı bir sosyalizmin yaşanacağı umudu ve mücadelesiyle..."

Sosyalizmin iktidar tarihini araştırmak ve sonuçlar çıkarmak tarih bilgisiyle olur; Marx-Engels-Lenin'den alıntılar yapılarak olmaz. Kitapta da bu yönde fazla alıntı bulunmuyordu.

DAC "sosyalizmin vitrini" olarak görülürdü. Sosyalist ülkeler arasında çip üretebilen tekniğe sahip tek ülkeydi. Bu ülkede 1960'lı yıllarda (başka birkaç sosyalist ülkede de oldu) "bundan sonra nasıl geliştireceğiz?" kavgası yaşandı. O yıllarda istatistik dairesi başkanı olan Fritz Behrens, "Böyle devam edersek 25 yıl sonra çökeriz" demişti ve yaklaşık böyle oldu.

Parti Genel Sekreteri Walter Ulbricht'in Kapital'in yayınlanmasının 100. yılında yaptığı konuşmada fırtınalar koparacak bir belirlemesi vardır: "Sosyalizm, hedefi komünizm olmakla birlikte, ayrı bir toplumsal sistemdir".

Yani sosyalizm, komünizmin ilk aşaması değildir. Uzun süreceği ve zaman biteceği belli olmayan bir toplumsal sistem için bu belirleme yapılabilirdi.

Marksist sosyalizmden ayrılmak Ulbricht'in genel sekreterlikten ayrılmasıyla sonuçlandı. Yerine gelen Honecker'in eski çizgiyi sürdürerek çöküşten başka yere gidemediğini sonraki yıllarda görecektik.

Bu kitaptaki görüşleri 2016'da yayınlanan **Geleceğe Dönüş**'te geliştirmeye çalıştım.

Sosyalizmden kapitalizme geçişte Bulgaristan örneği ile ilgili olarak yazmaya başladığım kitapta da başka bir somut tarih örneğinden hareketle bu geliştirmeyi ileriye taşımaya çalışacağım.

2018 yılında bile sosyalizmin 20. yüzyıldaki iktidar tarihi konusunda açık bir değerlendirme yapamamak inanılmaz gibi görülebilir ama maalesef durum yaygın olarak budur.

Her somut tarih incelemesi başka tarihleri de içerir. Ne DAC ne de Bulgaristan'da sosyalizm tarihini SSCB örneğine atıflarda bulunmadan inceleyemezsiniz. Sonuçta hepsinin kendi özgün yanları vardır ama birbirlerinden çok farklı tarihler de değildirlir.

Bolivya'da iyi işler yapmış Leninist bir akademisyenin bile 20. yüzyıl sosyalizm tarihiyle ilgili değerlendirmesi de bu kadarcıkmış...

İnsanın ister istemez canı sıkılıyor ama bu tarihle ilgili olarak araştırmak ve yazmaktan başka yol da bulunmuyor.

DAC ve Küba tarihlerini incelemiştım. **Che Guevara Kısa Uzun Bir Hayat** kitabında 1960'lı yıllarda sosyalist ülkelerdeki tartışmaları da naklettim. Bulgaristan ve Romanya tarihlerinin ardından geriye Çin kalıyor.

Polonya tarihini incelemeye fırsat bulabilir miyim, bilmiyorum. İstiyorum ama bilmem yapabilir miyim?

Militan bir işçi sınıfı hareketi, örgütlü ve bilinçli... Tek önemli farklılığı daha gelişmiş bir sosyalizmi değil kapitalizmi savunuyor. Başka yönleriyle de çok ilginç bir tarih...

Latin Amerika: son yirmi yıl - son

Engin Erkiner tarafından yazıldı
Cuma, 23 Ekim 2020 22:13 -

Bakalım artık...